

Anton Bernolák

(1762-1813)

- Vzdelanie

- Štúdium začal v roku 1774 na gymnáziu v Ružomberku.
- Pokračoval na Emerciáne v Bratislave kde sa venoval rétorike, filozofii a poetike.
- Neskôr navštevoval Štefaneum v Trnave kvôli filozofii.
- Hneď nato teológiu vo Viedni a svoje štúdiá ukončil v roku 1787 na generálnom seminári v Bratislave.
- Ovládal niekoľko cudzích jazykov medzi nimi aj cirkevné.

- Najdôležitejšie body

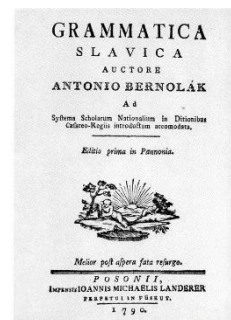
- Bol zanietým stúpencom osvietenských reforiem syna Márie Terézie, Jozefa II.
- V roku 1787 je vysvätený za katolíckeho kňaza v Trnave. Následne nastupuje ako kaplán v obci Čeklís (dnes Bernolákovo) neďaleko Bratislavy.
- V roku **1787 kodifikoval prvý slovenský jazyk** (berňolákovčinu). Jej základom bol **západoslovenský kultúrny jazyk**.
- Ako vysvetlenie svojho postupu napísal knihu *Dissertatio-critica de literis Slavorum* (Jazykovedno kritická rozprava o slovenských písmenách).
- Zaviedol **fonetický pravopis („píš ako počuješ“)**. Gramatickú stavbu jazyka vyložil v diele *Grammatica slavica* (Slovenská gramatika) v roku 1790.
- **Svoju prácu na uzákoňovaní slovenského jazyka dokončil 6-zväzkovým prekladovým slovníkom *Slovár Slovenski Česko-Latínsko-Nemecko-Uherski* (vyšiel až po jeho smrti 1825/1827).**
- **Niektoré zásady berňolákovskej kodifikácie:**
  - Nepoužíva sa y/ý iba i/í – uctíwí, piľní
  - Mäkkosť d, t, ň, l sa vždy označuje – ťelo, oňi
  - Hláska j sa píše ako g – domagší
  - Hláska v sa píše vždy ako w – Slowár
  - Veľké písmená sa píšu pri všetkých podstatných menách a pri iných výrazoch, ktoré sa vzťahujú na osoby – Hospodár, Sláwa
- Bernolákovčinu používal aj Ján Hollý, predstaviteľ najmladšej generácie berňolákovcov.
- Bernolákovčina však nebola nikdy prijatá ako celonárodný slovenský jazyk.

- Kodifikácia slovenčiny

- Živým rečovým podkladom Bernolákovho uzákonenia spisovnej slovenčiny bola tzv. kultúrna západoslovenčina. Sám kodifikátor nebral do úvahy tlačenú podobu, ale zdôrazňoval najmä ústnu jazykovú prax, teda hovorový úzus vzdelancov. Bernolák je priekopníkom slovenčiny najmä preto, lebo dôsledne trval na odlíšení slovenského spisovného úzu od českého spisovného úzu, ktorý sa na slovenskom území používal výlučne v knižnej, resp. písanej, nie v hovorovej podobe. Úsilie o zavedenie „čistej slovenčiny“ aj do kultúrnych funkcií jazyka koncom 18. storočia už plne zodpovedalo pokročilému štádiu vo vývine povedomia slovenskej národnej „kmeňovitosti.“ Bola zákonitou súčasťou utvárania novej národnej ideológie, ktorá chápe národ okrem iného aj ako jednotné jazykové spoločenstvo.
- Aby však nový spisovný jazyk podľa možností v čo najväčšom možnom a prístupnom rozsahu očistil od bohemizmov, on sám ako Oravčan vedome do neho zaviedol aj mnoho stredoslovenských prvkov, najmä mäkkenie hlások d, t, ň, l. Nová slovenčina mala pravopis fonetický, riadiac sa zásadou „Píš, ako počuješ!“. Uzákonenie spisovnej slovenčiny Antona Bernoláka nebolo iba jazykovedným aktom, ani nevyplývalo iba z praktických potrieb.

- **Pravopisná sústava vypracovaná v spise:**
  - o Jazykovedno – kritická rozprava o slovenských písmenách (*Dissertatio philologico-critica de literis Slavorum*) - vychádza z foneticko-fonologických princípov a predstavuje prvý závažný krok ku kodifikácii spisovnej slovenčiny. - 1787

- **Ku kodifikácii ďalej významne prispeli aj diela:**
  - o Slovenská gramatika (*Grammatica slavica*) - učebnica gramatiky - 1790
  - o Etymológia slovanských slov (*Etymologia vocum slavicarum*) - príručka o tvorení slov. - 1791

- **Celú kodifikáciu Bernolák dovŕšil dielom:** Slovár Slovenskí-Česko-Laťtinsko-Ňemecko-Uherskí – 1825

- Ďalšími pravidlami odstránil definitívne niektoré tradičné bohemizmy, t. j. pôvodne české slová, no jeho najväčšou zásluhou bolo, že svoj pravopis odôvodnil, vniesol do neho systém.
- Bernolákova morfológia je celá slovenská. V gramatike napr. zavádza tvary I sg. m. r. a s. r. -om: s Pánom, Srdcom... alebo L pl. m. r. -och: o Pánoch, na Duboch.
- Bernolák vylúčil zo slovnej zásoby slová, ktoré pokladal za neslovenské alebo vulgárne, a namiesto nich navrhol slovenské slová, napr. rtuť – Bernolák pokladal za správne pomenovanie živé Strébro, Gasno - ďasno, Bochen - Peceň.
- Tvoril aj nové slová, ako napr. Bláznomluvec, Celosrdečnosť.
- Jeho syntax sa blíži k ľudovej syntaxi.
- V spisovnej bernolákovčine vyšli diela Juraja Fándlyho, napr. Piľní domagšjí a poľní Hospodár (1792) či preklad Svätého písma.